

OHRANJANJE NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE Z LOKALNIMI PRIPOVEDMI V PROSTORU

BARBARA IVANČIČ KUTIN IN MONIKA KROPEJ TELBAN

V prispevku¹ so predstavljene strategije in kriteriji, kako se lahko pripovedno izročilo v okviru tematskih poti in parkov s sodelovanjem s strokovnjaki premišljeno vključi v kulturno in turistično ponudbo posamičnih krajev in območij. Predstavljen je konkreten primer priprave tematske poti po Pohorju in Istri, pri čemer so bile iz arhivov, objav in na terenu evidentirane najznačilnejše pripovedi, ki so bile podlaga za pripravo drugih produktov. Osnovni cilj je ohranjanje izročila in ozaveščanje tako lokalnih prebivalcev kot tudi obiskovalcev.

Ključne besede: *pripovedna kultura, pravljичne poti, etnologija, folkloristika, kulturna dediščina*

The article presents the criteria and strategies for thoughtfully incorporating narrative folklore or local legends – with the aid of experts – into local cultural and touristic products linked to thematic paths and parks. The authors focus on the case of the preparation of thematic paths through Istria and Pohorje and the identified narratives – collected from archives and gathered through field research – that serve as the basis for the creation of the other products. The main goals are preserving narrative tradition and raising awareness among local residents as well as visitors.

Keywords: *narrative culture, folktales paths, ethnology, folklore, cultural heritage*

Slovstvena folklorja je zelo pomembna za ohranjanje identitete lokalnih družbenih skupin, saj pripomore ne le k okrepitvi kulturne ravni, pač pa celo k izboljšanju kakovosti življenja (prim. Mathisen 1993). Pripovedno izročilo je namreč vir, s katerim je mogoče podpirati raznovrstne dejavnosti, ki skušajo v lokalnem okolju ozavestiti in ohranjati kulturno identiteto pri različnih družbenih skupinah. Zgodbe, ki so del skupnosti, lahko vsebujejo mnogo informacij o življenjskih razmerah, mišljenju in čutenju ljudi v času, ko so nastajale in se potem prenašale; kot take so družabno in performativno (uprizoritveno) dejanje v času in prostoru (prim. Bird 2002; Cashman 2011).

Folklorne vsebine imajo obsežnejši doseg, kakor se zdi na prvi pogled, ustni pripovedni vzorci namreč lahko preživijo na različne načine: v fragmentih, prežitkih ali v povsem novih preoblikah. Najdemo jih v različnih kontekstih in v drugih žanrih slovstvene folklore (zgodba lahko preide v pregovor, primer, lokalno frazo itn.), širijo se v literaturo in druge oblike umetnosti, srečujemo jih tudi v turistični, komercialni ponudbi in propagandni industriji. Tako se tradicionalne oblike in vsebine pripovedništva v spremenjenih kulturnih in socialnih okoliščinah prilagajajo novim razmeram, obenem pa nastajajo tudi nove forme, ki so podvržene novim možnostim prenosa, s tem pa prevzemajo tudi druge funkcije oz. vloge (Kropej 2007; Ivančič Kutin 2017). Spreminjanje slovstvene folklore torej poteka na

¹ Članek je bil pripravljen v okviru evropskega Interreg projekta Slovenija - Hrvaška »Živa coprnija« (2017–2019), ki ga podpira Evropski sklad za regionalni razvoj EU.

diahroni in sinhroni ravni, saj na spremembe močno vplivajo kraj in čas oziroma družbeno okolje, v katerih folklorja živi, prav tako nanjo vpliva tudi način oz. medij prenašanja. Tradicionalni pripovedni žanri in vsebine niso več odvisni le od ustnega prenosa, lahko so zapisani grafično, zvočno in filmsko; do naslovnika prihajajo prek tiska, televizije, svetovnega spleta, socialnih omrežij in s tem se lahko spremeni tudi njihova osnovna funkcija. Tako nastajajo povsem nove oblike pripovedne kulture, ki so vezane na nove načine prenašanja, kar seveda na stežaj odpira vrata internacionalizaciji in globalizaciji. Vse to zahteva tudi nove pristope v raziskovanju, kakor tudi nove usmeritve in strategije ohranjanja in razširjanja pripovedne kulturne dediščine.

Na primarni ravni raziskovalci nesnovno kulturno dediščino ohranjamo tako, da jo dokumentiramo, evidentiramo in raziskujemo. Takšno raziskovanje je vse bolj vključeno tudi v projekte, ki naj bi spodbujali prenašanje in negovanje lokalnega izročila v izvirnem okolju. Pri takšnih praksah je pomembno izdelati učinkovito strategijo. Temelj za to pa so raziskave, ki obsegajo pregled od (naj)starejših virov do danes, iz njih je mogoče evidentirati vsebine ter njihovo spreminjanje pripovedne kulture v času z vidika motivike, žanrov in nosilcev pripovedovanja ter vloge, ki jo je imelo oz. jo ima pripovedovanje v določeni družbeni skupini.

Te raziskave kažejo, kako folklorja ne le odseva socialne spremembe, temveč nanje tudi uspešno odgovarja in se jim prilagaja. Toda prilagoditve se ne dogajajo le zaradi socialnih in tehnoloških sprememb, pač pa tudi zaradi funkcije ali namena predstavitev. Pri tem neizogibno pridemo tudi do vprašanja, do katere stopnje je folklorja sploh še folklorja. V praksi se namreč dogaja, da folklorja, ko se z njo rokuje s komercialnimi nameni, povsem zgubi stik s tradicijo, se izmaliči in je le še sredstvo za doseganje dobička (Kropej 2014: 254; Ivančič Kutin 2017: 50). Če želimo, da slovstvena folklorja pripomore k ohranjanju kulturne identitete v določenem okolju, moramo premisliti, kateri so načini, ki jo čim bolj povezujejo s tradicijo, hkrati pa lahko na ta način, kakor predlaga Stein R. Mathisen (1993), prispevajo k okrepitvi kulturne ravni in izboljšanju kvalitete življenja.

Pripovedovanje v živo, ki ga ljudje nimajo več priložnosti slišati v zasebnem okolju, se danes seli v javni prostor v obliki pripovedovalskih dogodkov in festivalov. Takšni dogodki, ki so konceptualno premišljeni, lahko sledijo cilju ohranjanja in širjenja slovstvene folklorje med ciljnim občinstvom (lokalne ali interesne skupine). Na ta način delujejo nekateri pripovedovalski festivali in dogodki, ki skrbno izbirajo repertoar, največkrat prav iz nacionalnega ali lokalnega pripovednega izročila (Ivančič Kutin 2010; Frlic 2016), med njimi je največji Pripovedovalski festival *Pravljice danes* (Spletni vir 4). Ena izmed možnosti, da bi dosegli te cilje, je tudi premišljena priprava tematskih poti po pripovednem izročilu, ki je zaradi postavitve v naravno okolje morebiti še učinkovitejša.

POMEN PRAVLJIČNIH POTI ZA OTROKE (IN ODRASLE)

Ustna zgodovina je družbeni proces, ki je med drugim vključen tudi v dinamiko učnega procesa in zgodovinskega mišljenja. Folkloristi spoznavajo in analizirajo različne vplive in smeri razvoja pripovedne kulture. Predvsem raziskovalci pravljic so posebno pozornost namenili vplivom umetnosti, zlasti literature in filma, na življenje in spreminjanje pripovednih praks ljudi in nasprotno (Zipes 2006). Drugi so se v svojih raziskavah osredinili na naraščajoč vpliv ljudskega pripovednega izročila na popularno kulturo, oglaševanje in sodobne medije (Cronin 2004), tretji na vlogo rekonstruiranega pripovednega izročila v kulturni in turistični ponudbi (Chittenden 2011; Goldstein, Gryder in Banks Thomas 2007) ter na folklorne in pripovedovalske prireditve (Pöge-Adler 2010). Pravljičice so doživele novo življenje v tisku, v muzejih, na odrih in na spletu (Krawczyk-Wasilewska, Meder in Ross 2012).

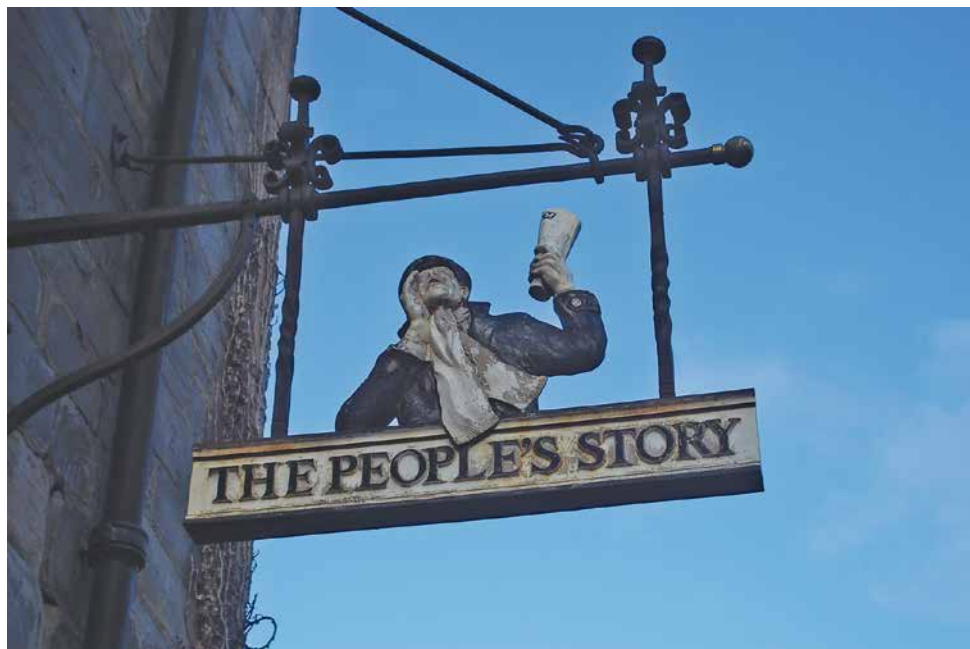
Številni raziskovalci (npr. Chittenden 2011; Golež Kaučič 2018) ugotavljajo, da ima predstavitev pripovedne dediščine z ustno performanco močan učinek, npr. pri turističnih vodstvih, kulturnih in izobraževalnih aktivnostih, saj pomaga obiskovalcem oz. občinstvu, da si lažje predstavljajo preteklo življenje in dogodke v določenih krajih in da jim na ta način posredovano izročilo ostane bolj v spominu.

Tako imenovani kraj spomina (*site of memory*) močneje pritegne pozornost ljudi, zato si sporočilo z lahkoto zapomnijo, istočasno pa tudi pripomore, da obiskovalec globlje doživi zgodbo in prostor.

Pravljične poti, pravljlični parki in pravljlične dežele so v Evropi in tudi drugod po svetu začeli nastajati v drugi polovici 20. stoletja, njihovi koncepti in kakovost pa so zelo različni. Kakovost teh produktov – ali koliko ima ta produkt stik s tradicijo in prispeva k ohranjanju lokalne/nacionalne identitete – je najbolj odvisna predvsem od strokovne podlage, na kateri ta produkt nastaja, torej v premišljenem izboru gradiva, vsebin in navsezadnje predstavitev. Namen te ponudbe pa je obiskovalcem ponuditi doživetje, s čimer si kraj in zgodbo še bolj vtisnejo v spomin.

V Edinburgu, kjer ima pripovedovanje celo svojo lastno ustanovo, to je Škotski pripovedovalski center (*Scottish Storytelling Centre*, Spletni vir 1), že več kot pol stoletja poteka mednarodni pripovedovalski festival s številnimi spremljajočimi dogodki, so med drugim razvili pestro ponudbo tematskih poti, ki so del stalne turistične ponudbe. Vanjo so vključeni pripovedovalci ali celo usposobljeni pripovedovalci; ti vodijo obiskovalce po različnih prizoriščih, povezanih z izbrano potjo (poleg zgodovinsko pomembnih stavb, ulic in parkov, tudi po pokopališčih, podzemnih hodnikih in drugih prizoriščih, ki jih navaden turist ne najde brez vodnika), in pripovedujejo temu ustrezne zgodbe (poučne, srhljive, šaljive idr.).

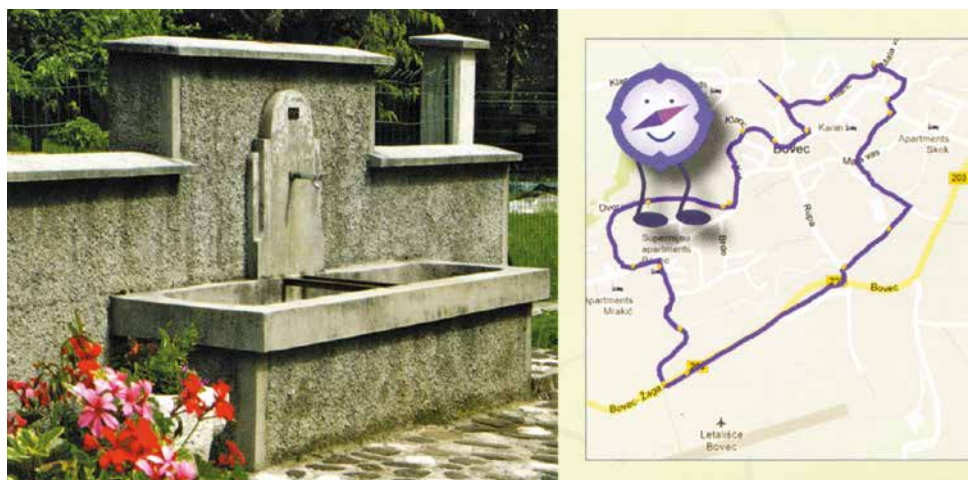
Tudi v Estoniji imajo več pravljličnih poti. V Pärnu je, npr., urejena pravljlična pot za otroke Lottemaa (Spletni vir 2); kot primer literariziranih poti je zanimiva pot po gradu Malbork na Poljskem (Stokowski 2013), če omenimo le ta primera. V Sloveniji je bil eden prvih pravljličnih parkov »Koča pri čarovnici« v Olimju (Spletni vir 3; Ivančič Kutin in

Pripovedna pot *Ghostly underground walking tour of Edinburgh* (Strašljivi sprehod po podzemlju Edinburga), Edinburg, Škotska. Foto: Stanka Drnovšek, 21. 10. 2017.

Marjanić 2015: 155). Na avstrijskem Koroškem je s pripovedmi, ki jih pogosto spremljajo upodobitve, dokumentirana kulturna krajina od slapa Šum prek Slovenjega Plajberka nad Ljubeljem do Podna, kjer je jezerce s pravljlično jaso (Kropej 2003); priljubljena je pravljlična jasa „Märchen Wiese“ v Podnu pri Slovenjem Plajberku nad Ljubeljem (Spletni vir 5).

Na začetku 21. stoletja je začela ponudba takšnih produktov zelo naraščati. Leta 2006 so pripravili pravljlično pot »Triglavske pravljice« na Dovjem pri Mojstrani; nastala je po pripovedih, ki jih je zbral in objavil Mirko Kunčič (Kunčič 1940, 1944; Spletni vir 10). Skrivnosti pastirskih planin odkriva »Pot pastirskih škratov na Krvavcu« (Spletni vir 6), v bajeslovni svet Velike planine popelje otroke Dovji mož, otroci in družine doživljajo pripovedi o Pehti, Bedancu in Kosobrinu v »Kekčevi deželi« v Kranjski Gori (Spletni vir 7). V sodelovanju z Inštitutom za slovensko narodopisje ZRC SAZU je bila pripravljena »Pot po pripovednem izročilu Bovca«, za katero je bil izdan tudi zvočni vodnik. Na sprehodu po Bovcu in okolici lahko obiskovalci individualno ali v skupini poslušajo posnetke pripovedi v narečju, zgodbe pa so povezane z mestom, kjer se ustavijo (Ivančič Kutin 2013). V Ljubljani na podlagi gradiva, ki je zbrano v vodniku *Literarne poti Ljubljane* (Pregelj in Troha 2010) in *Literarnem atlasu Ljubljane* (Dolgan 2014), ponujajo poti, na katerih pripovedujejo anekdote in druge zgodbe, povezane z življenjem slovenskih književnic in književnikov. Po lokalnih zanimivostih in posebnostih, o katerih pripovedujejo folklorne zgodbe na Kozjanskem oz. v Kozjanskem parku, je pripravljen vodnik, za katerega je gradivo zbrala Mirjam Mencej s študenti (Mencej 2007). Tudi Triglavski narodni park za predšolske otroke, prvo triado šole in družine ponuja program »Pot Krivopetnic«, obiskovalci sledijo odtisom živali in poslušajo povedke iz Trente (Spletni vir 8).

Zemljevid tematske poti Po pripovednem izročilu Bovca v brošuri *Podeželski elektronski vodič* (2013).

STRATEGIJE OHRANJANJA

V času skokovitega razvoja tehnologije, elektronike in virtualnega komuniciranja je preživetje starih oblik in konceptov pripovedne kulture postalo vprašljivo. Tradicionalno ljudsko pripovedništvo se po eni strani v veliki meri ohranja v knjižni obliki, z raznovrstnimi predstavitvami, v javnih nastopih, na turističnih in kulturnih prireditvah, v množičnih medijih ipd. Po drugi strani pa hkrati nastajajo popolnoma nove oblike pripovedne kulture, ki so povezane z novimi oblikami prenašanja in se širijo predvsem po svetovnem spletu in v elektronskih medijih. Vse to zahteva nove pristope raziskovanja in nove usmeritve in strategije ohranjanja pripovedne kulturne dediščine.

Načine ohranitve pripovedne dediščine določajo številne državne in mednarodne konvencije in zakoni: državni zakoni o varstvu in ohranjanju kulturnih dobrin, Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine, Unesco 2003 (Spletni vir 14), Unescov Atlas o ogroženih svetovnih jezikih (Spletni vir 11), Farska konvencija 2005 o vrednosti kulturne dediščine za družbo (Spletni vir 12), Jamatska deklaracija o celostnem pristopu k varstvu snovne in nesnovne dediščine (Spletni vir 13).

Rdeča nit mednarodnih varstvenih dokumentov vladnih in nevladnih organizacij je poudarek na dediščini kot skupnem spominu človeštva, ki je pomemben za razvoj posameznika in družbe; ti dokumenti opozarjajo tudi na pomen dostopnosti, nenadomestljivosti in avtentičnosti dediščine (Delak Koželj 2013: 205). Upoštevati je treba tudi nove standarde profesionalnosti in vzdržnega razvoja, ki ne ovirajo, temveč spodbujajo regionalno avtentičnost. Sodobna etnološka merila za identificiranje »dobrih« in »slabih« praks za ohranjanje, promocijo in uporabo kulturne dediščine so npr.:

1. Etnografski kriterij: V ospredju so pojavi, ki so značilni za lokalno skupnost in/ali območje. To so lahko še živi pojavi z dolgim izročilom ali izumrli pojavi, ki se ponovno pojavijo v novi obliki kot del lokalne tradicije.
2. Okoljski kriterij: Pojav, ki ga želimo ohraniti, mora biti v harmoniji z okoljskimi značilnostmi (vključno z zgodovinsko strukturo naselja ali pokrajine), voditi pa mora do pozitivnega razvoja območja in njegovega okolja.
3. Kulturno-zgodovinski kriterij: Sledi zgodovinskim vidikom kulture, osredinja se tako na tradicionalne pojave, ki obstajajo v več generacijah, kot tudi na novonastale pojave, ki so zasnovani na tradiciji in lahko postanejo spodbuda za njeno nadaljevanje ali novo tradicijo. Izogibati se je treba pojavom, ki so tradicionalni na drugih območjih, a nimajo nikakršnih zgodovinskih korenin v danem okolju.
4. Estetski kriterij: Estetska funkcija mora biti raziskana v povezavi z estetskimi merili družbe in obdobja, ko je pojav nastal. Pri presoji je treba identificirati tudi estetsko slabe prakse (promoviranje lokalnih tradicij s predstavitvijo estetsko slabo izdelanih produktov – kič).
5. Etični kriterij: Dobre prakse morajo spoštovati človekove pravice, pravice živali, dostojanstvo, moralo, higieno ipd.

6. Psihološki kriterij: Raziskovani pojavi morajo biti del lokalne, regionalne ali naravne identitete in ne v nasprotju z lokalnim zavedanjem o njej.

Za ohranjanje bajeslovne dediščine je tudi pomembno, da eksperti iz različnih disciplin, ki delujejo na tem področju, najdejo skupno izhodišče in sodelujejo, kajti le tako je mogoče primerno usmerjati kulturno politiko. Etnologi, kulturni, šolski in turistični delavci, uredniki, radijski in televizijski novinarji in številni drugi lahko s svojim delom skupaj osvetlijo in oživijo pozabljeno pripovedno kulturo.

Ravnanje s kulturno dediščino, njeno kvalitativno vrednotenje in prilagajanje je vselej odraz razmerja med tistimi posamezniki ali družbenimi skupinami, ki imajo moč, da jo interpretirajo, kakor tudi tistih, ki jo ustvarjajo in preoblikujejo (Poljak Istenič 2013: 117–120; Slavec Gradišnik 2014: 10–11, 17). Vendar pa novejša etnološke raziskave vloge kulturne dediščine v širšem kulturnem kontekstu odkrivajo, da je oživljanje dediščine pogosto osrednjega pomena za ohranjanje lokalnih in drugih identitet (gl. npr. Dolžan Eržen, Slavec Gradišnik in Valentinčič Furlan 2014). Ljudem pomaga, da se povežejo kot skupine, pripomore pa tudi k višji kakovosti življenja.

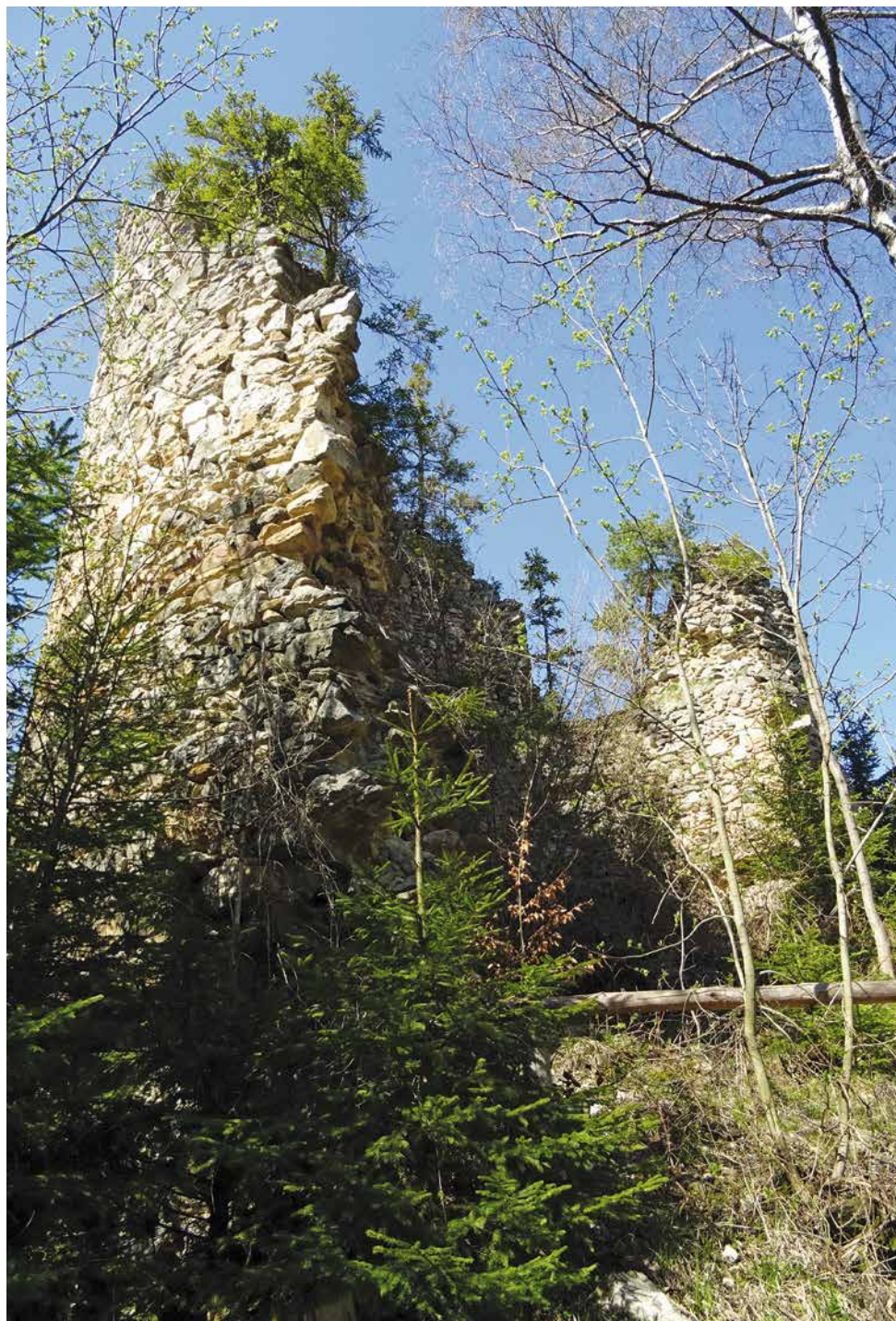
PRIMER PRIPRAVE TEMATSKIH POTI PO ISTRI IN POHORJU

V okviru evropskega projekta Interreg Slovenija - Hrvaška »Živa coprnija« (2017–2019),² katerega cilj je ohranjanje bajeslovnega izročila na slovensko-bistriškem Pohorju in v osrednji Istri, smo na osnovi dosedanjih raziskav pripravili ustrezno metodologijo, zasnovano na teoretskih spoznanjih in sorodnih praktičnih izkušnjah, in predstavili program za razumevanje, prepoznavanje in ohranjanje duhovne kulture v izbranih krajih. Med drugim smo si za cilj postavili tudi pripravo pravljичne poti, ki vodi po Slovenski Bistrici in njeni okolici. Spremljajoči produkti so slikanica *Živa coprnija Pohorja in Istre*, digitalni vodnik, lutkovne predstave in filmski spot. Pri pripravi bajeslovne poti smo si prizadevali, da bi zgodbe locirali v prostorski in kulturni kontekst. Izbranih je bilo deset lokacij na bistriškem Pohorju in v osrednji Istri. Vsi kraji so pomembni tako s kulturno-zgodovinskega kot tudi naravoslovnega vidika. Za izbrane točke smo poiskali kar se da veliko pripovedi, ki so povezane z njimi, in sicer iz arhivskih virov, starejših in novejših objav, precej gradiva pa smo prav v ta namen zbrali tudi med ljudmi na terenu. Od tega smo izbrali deset zgodb, ki so bile podlaga za pripravo literarnih avtorskih besedil³ za slikanico, ki bo uporabna tudi kot vodnik. Gradivo v primarni obliki bo dostopno v spletni aplikaciji, v t. i. digitalnem vodniku. Iz evidentiranih bajeslovnih likov smo izbrali dva najznačilnejša: za Pohorje *rojenico* in za Istro *kresnika*. Predstavljena bosta v obliki maskot in bosta vodila otroke na poti. Posameznik, skupine ali družine si poti lahko ogledajo samostojno in vsakič obišejo drugo točko.

² Za podrobnejši opis projekta gl. Spletni vir 9.

³ Izbrano gradivo je literarno predelal Dušan Šaroter.

Razvaline Zajčevega gradu na Pohorju. S krajem je povezana povedka o roparskih vitezih. Foto: B. Ivančič Kutin, 19. 4. 2018.

Pohorska bajeslovna pot vključuje predvsem povedke, torej zgodbe, ki pripovedujejo o človekovem doživljanju naravnega okolja in srečevanju z nadnaravnim svetom. Zaradi tega so pogosto nekoliko strašljive, saj v človeku takšne prikazni pogosto zbujejo strah. Pot se začne v Slovenski Bistrici, kjer je najiminitnejša točka bistriški grad, ki je bil nazadnje v rokah grofov Attems, zdaj pa je v državni lasti. V Istri je izhodišče poti naselje Gologorica v občini Cerovo, kjer je romanska cerkev Blažene Device Marije »Pri lokvi«.

Ohranitev in predstavitev bajeslovne dediščine na Pohorju in v Istri smo skušali doseči s pristopi in metodami, za katere smo menili, da bomo z njimi dosegli čim boljše rezultate. V ta namen smo:

1. raziskali vire in teren (izvedene so bile terenske raziskave, pogovori z domačini in delavnice) ter zbrali izvirno lokalno pripovedno izročilo, ki s kakovostjo in avtentičnostjo predstavlja bajeslovno dediščino, vezano na izbrane lokacije;
2. izbrali smo pripovedi, ki so vpete v prostor tako, da so zasnovane na ustreznih dediščinskih modelih ter sodobnih praksah in rešitvah;
3. sodelujemo z drugimi izvedenci in svetujemo pri ustvarjanju produktov in pri dejavnostih, ki bodo pripomogli k ohranjanju bajeslovne dediščine Pohorja in Istre;
4. na strokovni podlagi podpiramo in nadgrajujemo pozitivna prizadevanja prebivalcev ali posameznikov;
5. strokovne ustanove, ki so vključene v ta projekt, delujejo kot nujna pomoč, da bi dosegli kakovosten končni produkt.

Zgibanka projekta *Živa coprnija – živa štrigarija*, v okviru katerega se pripravlja tematska pot po Pohorju in Istri.

Dediščino smo skušali predstaviti tako, da je razumljena z vidika določenega zgodovinskega obdobja. Poiskali smo ji ustrezno mesto v sodobnem svetu, da ne bi ponavljali stereotipnih modelov, povezanih s preteklostjo, ali padli v past umetnega romanticizma ali nekritičnega posodabljanja.

Stanje želimo izboljšati predvsem s spodbujanjem sodelovanja skupnosti in skupin, ki dediščino dedujejo s prepoznavanjem, opredeljevanjem, izvajanjem in prenašanjem; s popularizacijo in promocijo kulturne dediščine; z izobraževanjem za potrebe prenosa znanja in veščin s seminarji, delavnicami, formalnim in neformalnim izobraževanjem; s senzibiliziranjem javnosti in podpiranjem ohranjanja dediščine. Predvsem pa smo si prizadevali izogniti nevarnosti izginotja, uničenja ali pretiranega trženja dediščine.

Namen pregleda in izbora pripovedne kulture Pohorja in Istre je oživiti pripovedno dediščino in s tem izboljšati kakovost turistične in kulturne ponudbe, pa tudi razširiti obzorje v prostor duhovne ustvarjalnosti. Pri ohranjanju bajeslovne dediščine Pohorja in Istre smo se trudili, da izročilo vtremo v sodobnost predvsem z upoštevanjem kakovostne ravni rezultatov, ki so prilagojeni sodobnim estetskim, vsebinskim in medijskim vrednotam. Zgodbe smo postavili v prostorski in kulturni kontekst, v knjižni izdaji pa so literarizirane.

SKLEPNA MISEL

Projektni pristop k ohranjanju bajeslovne dediščine Pohorja in Istre temelji na spoznanju, da je, čeprav se sklicuje na preteklost, koncept dediščine zakoreninjen v sedanjosti in selektivno rabljen za sodobne namene in potrebe. Pri tem sta nam bila »izvirno« in »avtentično« merili za izbor pripovednih enot, ki so sicer vselej iztrgane iz prvotnega konteksta. Vendar pa moramo ti merili sprejeti kot del procesa, saj zamrznjene skupnosti in fosilizacije spomina ni, prenos tradicije pomeni ustvarjanje in nenehno spreminjanje. Oživljanje tradicije in ohranjanje dediščine pa je pogosto gibal lokalnega turizma in kulture.

Dediščina in tradicija sta produkt modernizacijskih procesov in sta vpeta vanje, tako da si ju zunaj njih sploh ne moremo misliti. Pri dediščini gre za »sedanje preteklosti«, ki so vedno produkt pogledov iz sedanjosti na preteklost in se ne morejo izmakniti niti ideološkemu primežu niti političnim interesom, kar se v zadnjem času – poleg poudarjanja dediščine za kulturno identiteto – najnazorneje kaže v poudarjanju dediščine za ekonomsko in družbeno rast.

REFERENCE

LITERATURA

- Bird, S. Elizabeth. 2002. It Makes Sense to Us: Cultural Identity in Local Legends of Place. *Journal of Contemporary Ethnography* 31 (5): 519–547.
- Cashman, Ray. 2011. *Storytelling on the Northern Irish Border: Characters and Community*. Bloomington: Indiana University Press.
- Chittenden, Tara. 2011. Opening the Door to Old Town Key West: Physical Thresholds in the Storied Narrative of the Conch Train Tour. *Storytelling, Self, Society* 7 (3): 169–187.
- Cronin, Anne M. 2004. *Advertising Myths: The Strange Half-Lives of Images and Commodities*. London in New York: Routledge.
- Delak Koželj, Zvezda. 2013. Etnolog in celostno ohranjanje kulturne dediščine. *Traditiones* 42 (1): 201–220. DOI: <https://doi.org/10.3986/Traditio2013420112>
- Dolgan, Marjan. 2014. *Literarni atlas Ljubljane*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Dolžan Eržen, Tatjana, Ingrid Slavec Gradišnik in Nadja Valentinčič Furlan (ur.). 2014. *Interpretacije dediščine*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo (Knjižnica Glasnika SED; 48).
- Frljic, Špela. 2016. *Sodobno pripovedovanje folklornih pripovedi v slovenskem prostoru*. Magistrsko delo. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Goldstein, Diane, Sylvia Ann Gryder in Jeannie Banks Thomas. 2007. *Haunting Experiences: Ghosts in Contemporary Folklore*. Logan, Utah: Utah State University.
- Golež Kaučič, Marjetka. 2018. *Slovenska ljudska balada*. Ljubljana: Založba ZRC (Folkloristični zapiski; 2).
- Ivančič Kutin, Barbara. 2010. Folklorna pripoved v urbanem okolju, v javnem prostoru: Pripovedovalski dogodki v slovenski prestolnici. V: Irena Novak Popov (ur.), *Vloge središča: Konvergenca regij in kultur*. Ljubljana: Slovenski slavistični kongres, 200–209.
- Ivančič Kutin, Barbara. 2013. *Zvočni vodnik po tematski poti: Po sledeh pripovednega izročila Bovca*. Zvočni CD. Ljubljana: AVL ZRC SAZU.
- Ivančič Kutin, Barbara. 2017. Transformacije (slovstvene) folklorne v sodobni kulturi: Krivopete v Zgornjem Posočju in Benečiji. *Traditiones* 46 (1–2): 37–54. DOI: <https://doi.org/10.3986/Traditio2017460102>
- Ivančič Kutin, Barbara in Suzana Marjanič. 2015. »Poslušajte, dragi ljudje, najboljša fabrika je turizem!«: Portret in zgodbe Jožeta Brileja iz Poččetrka. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 55 (3–4): 153–155.
- Krawczyk-Wasilewska, Violetta, Theo Meder in Andy Ross (ur.). 2012. *Shaping Virtual Lives: Online Identities, Representations and Conducts*. Lodž: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kropej, Monika. 2003. Po sledeh ljudskega pripovedništva v Rožu. *Traditiones* 32 (1): 57–81.
- Kropej, Monika. 2007. Folk Narrative in the Era of Electronic Media. *Fabula* 48 (1–2): 1–15. DOI: <https://doi.org/10.1515/FABL.2007.002>
- Kropej, Monika. 2008. *Od Ajda do Zlatoroga: Slovenska bajeslovna bitja*. Celovec, Ljubljana in Dunaj: Mohorjeva založba.
- Kropej, Monika. 2013. Istrian Folk Narrative Tradition from the Perspective of Changing Borders. *Traditiones* 42 (1): 187–200. DOI: <https://doi.org/10.3986/Traditio2013420111>

- Kropej, Monika. 2014. Narrative Tradition about King Matthias in the Process of Transformation. *Slovenský národopis* 62 (2): 256–258.
- Kunčič, Mirko. 1940. *Triglavske pravljice* (Zv.1). Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- Kunčič, Mirko. 1944. *Triglavske pravljice* (Zv. 2, 3). Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- Mathisen, Stein R.. 1993. Folklore and Cultural Identity. V: Pertti J. Anttonen in Reimund Kvideland (ur.), *Nordic Frontiers: Recent Issues in the Study of Modern Traditional Culture in the Nordic Countries*. Turku: Nordic Institute of Folklore, 35–47.
- Mencej, Mirjam. 2007. *Po poteh zgodb*. Podsreda: Kozjanski park.
- Pöge-Alder, Kathrin. 2010. Strategien des öffentlichen Erzählens Heute. V: Ulrich Marzolph (ur.), *Strategien des populären Erzählens*. Göttingen: Universität Göttingen: 107–125.
- Poljak Istenič, Saša. 2013. *Tradicija v sodobnosti: Janče – zeleni prag Ljubljane*. Ljubljana: Založba ZRC (Ethnologica – Dissertationes: 4).
- Pregelj, Sebastijan in Gašper Troha. 2010. *Literarne poti Ljubljane*. Ljubljana: Študentska založba.
- Slavec Gradišnik, Ingrid. 2014. V objemu dediščin. V: Tatjana Dolžan Eržen, Ingrid Slavec Gradišnik in Nadja Valentinčič Furlan (ur.), *Interpretacije dediščine*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo (Knjižnica Glasnika SED; 48), 8–24.
- Stokowski, Marek. 2013. *Legends and Tales of Malbork Castle*. TopSpot Guide.
- Zipes, Jack. 2006. *Fairy Tales and the Art of Subversion*. New York: Routledge.

SPLETNI VIRI

- Spletni vir 1: <https://www.scottishstorytellingcentre.com/>
- Spletni vir 2: <https://www.visitestonia.com/en/lottemaa-theme-park-the-largest-family-theme-park-in-estonia>
- Spletni vir 3: <http://carovnica.si/>
- Spletni vir 4: <http://www.pravljicedanes.si/>; <https://pripovedovalskifestival.si/>
- Spletni vir 5: <https://www.outdooractive.com/de/wanderung/carnica-region-rosental/familienwanderung-zur-maerchenwiese/1524442/>
- Spletni vir 6: <https://www.rtc-krvavec.si/si/aktivnosti/poleti/pot-pastirskih-skratov-na-krvavcu>
- Spletni vir 7: <https://www.kranjska-gora.si/sl/aktivnosti/druzinske-pocitnice/pravljicne-dezele/kekceva-dezela>
- Spletni vir 8: <https://www.tnp.si/sl/obiscite/nepozabna-dozivetja/programi-za-sole/>
- Spletni vir 9: <https://ric-sb.si/ziva-coprnija>
- Spletni vir 10: <https://rajze.wordpress.com/>
- Spletni vir 11: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001924/192416e.pdf>
- Spletni vir 12: <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/faro-convention>
- Spletni vir 13: https://australia.icomos.org/wp-content/uploads/Yamato_Declaration.pdf
- Spletni vir 14: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200816&stevilka=485>

PRESERVATION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE THROUGH LOCAL LEGENDS OF PLACE

Narrative traditions are an important element of the identity of local social groups, as they contain a great deal of information on the living conditions as well as the ways of thinking and feeling of the persons living when these traditions came to be and were passed on. For this reason, we may consider them a source that can serve as the basis for diverse activities aimed at preserving the cultural identity of existing social groups in a given local environment. Traditional narrative genres and contents today no longer depend solely on oral transmission, given the existence of multiple media – from print and television to social networks – that in turn also allow for internationalization and globalization. In this context, the function of narrative traditions has changed, which also require new research approaches.

The presentation of narrative traditions by way of oral performance has great potential in the spheres of culture, tourism and education, as these performances can aid audiences or visitors to imagine the past lifestyles and events of a particular area more easily; in this manner, these traditions may also be remembered more vividly. For this reason, many newly established thematic paths and parks include narrative traditions to be experienced in their natural environment. Quality products strive to preserve ties to tradition as much as possible, the result of well-developed concepts that follow expert guidelines and strategies. The article includes an example of the research (cataloging and analysis of archival sources, publications and field research) that serves as the foundation for the thematic paths in Pohorje above Slovenska Bistrica and in central Istria as well as the accompanying products (illustrated book, guidebook, archives) that are being developed in the course of the Interreg project Živa Coprnija – Živa štrigarija.

Dr. Barbara Ivančič Kutin, znanstvena sodelavka, ZRC SAZU,
Inštitut za slovensko narodopisje, Novi trg 2, 1000 Ljubljana,
B.Ivancic@zrc-sazu.si

Dr. Monika Krojež Telban, znanstvena svetnica, ZRC SAZU,
Inštitut za slovensko narodopisje, Novi trg 2, 1000 Ljubljana,
Monika@zrc-sazu.si